

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسم الله الرحمن الرحيم

موضوع: رویکردهای تربیتی والدین در نهادینه سازی عادات رسانه ای سالم در فرزندان

استاد راهنما: خانم سمیه شریفی

نویسنده:

کیمیا عباسی

حوزه علمیه فاطمه الزهرا شهرستان اسلام آباد غرب، استان کرمانشاه

موضوع:

راهبرد های تربیتی والدین در نهادینه سازی عادات رسانه ای سالم در فرزندان

چکیده

امروزه استفاده زیاد و بی برنامه از فضای مجازی به معضل خانواده ها تبدیل شده است که نیاز است خانواده ها استفاده صحیح از ابزار های نوین ارتباطی را آموزش ببینند. با پیشرفت تکنولوژی و تغییرات فرهنگی تفاوت های زیادی بین نسل ها به وجود آمده است ، به همین دلیل والدین و فرزندان درک متفاوتی از رسانه و استفاده از آن دارند. هدف از نوشتن مقاله توصیفی تحلیلی این است که اجازه ندهیم فرزندان پاک و معصومان را فضای مجازی آلوده سازد و باعث آسیب رساندن به آن ها شود. یافته های پژوهش نشان می دهد که آگاهی دادن و آموزش درست استفاده از رسانه و فضای مجازی بستری امن و مناسب برای استفاده از آن ها را فراهم می کند و میزان آسیب را به حداقل می رساند که یکی از این راهکار ها اصل جایگزین سازی است.

کلید واژه ها: عادات رسانه ای، نقش والدین، فضای مجازی، فرزندان

برای کاهش معضلات مربوط به فضای مجازی و کارکرد های رسانه ای آن که امروزه گریبان گیر فرزندان شده، نیاز است که در سطح خانواده ها برای استفاده صحیح از ابزار های نوین ارتباطی، فرهنگ سازی شود.

با پیشرفت سریع تکنولوژی و تغییرات فرهنگی، تفاوت های قابل توجهی بین نسل ها به وجود آمده است و والدین و فرزندان ممکن است درک مشترکی از رسانه ها، ارزش ها و روش های ارتباطی نداشته باشند. بنابراین تحلیل این تفاوت ها از این جهت حائز اهمیت است که به والدین کمک می کند تا بهتر با فرزندان خود ارتباط بگیرند.

هدف ما از نوشتن این مقاله توصیفی-تحلیلی این است که تا فرزندان به مسائل نامناسب مبتلا نشده و آلودگی های فضای مجازی روح و جسم آن ها را تسخیر نکند، به او آگاهی رسانه ای بدهیم تا بداند چه مطالبی باطل هستند و چه مطالبی مفید.

برای آشنایی بیشتر با موضوع، چند نمونه از پژوهش هایی که در این زمینه انجام گرفته را به اختصار توضیح می دهیم:

۱. مقاله الزامات تربیت فرزند در عصر رسانه با نگاهی به آموزش سواد رسانه ای با دیدگاه تاثیر گذاری رسانه ها بر روی نسل جدید، پاتر، دبلیو جیمز، سال ۱۳۹۱، همایش بازشناسی رسانه های جمعی، با رویکرد سواد رسانه ای ترجمه امیر یزدیان، پایم آزادی و منا نادعلی به ایجاد شکاف نسلی توسط رسانه پرداخته است.
۲. مقاله شکاف نسلی و تربیت دینی: دکتر جهاندار امینی، مجله اندیشه اصلاح شماره ۹، به بحث شکاف نسلی ایجاد شده توسط رسانه از چند جانب از جمله جامعه شناسی، روانشناسی رسانه و... از منظر دینی پرداخته است.
۳. مقاله تاثیر سواد رسانه ای والدین بر تربیت فرزند با بررسی پیمایشی آماری قابل توجه از این موضوع فرانک ایل شاهی، سال ۱۳۹۷، محل انتشار: دومین همایش بین المللی سواد رسانه ای و اطلاعاتی با موضوع خانواده ارائه دهد.

وقتی استفاده از ابزاری خاص موجب بروز آسیب های فراوان برای کاربران می شود، مطمئناً باید به دنبال جایگزینی مناسب بود تا میزان آسیب ها را به حداقل رساند و یا تهدید را به فرصت تبدیل کرد. اصل جایگزینی از چند حیطة قابل بررسی است که دو مورد را بیات می کنیم: اول آداب و رسوم فرهنگ اسلامی-ایرانی است که به عنوان مهم ترین جایگزین مطرح است؛ و در مرحله دوم استفاده از تولیدات و سرویس های بومی کشور که در این مقاله به آن ها خواهیم پرداخت و سعی داریم راهکار هایی ارائه دهیم تا فرزندان زندگی رسانه ای سالمی داشته باشند.

انجام داد که فرزند عاشق خدا شود. (گروه مشاوران خودکاور، همان، <https://khodkaav.com>)

اگر فرزند عاشق خدا شود، خدا را بشناسد و او را دوست بدارد، برای جلب رضایت خدا، از فرامینش بی چون و چرا اطاعت می کند و به همین دلیل از محتواهای نامناسب و غیر مجاز در فضای مجازی دیدن نمی کند و حرام شرع انجام نمی دهد. (گروه مشاوران خودکاور، همان، <https://khodkaav.com>)

• قوانین وضع شده توسط خانواده برای استفاده از فضای مجازی

والدینی که سواد رسانه داشته باشند، متوجه هستند که در عین حال که فناوری می تواند ابزاری فوق العاده برای فرزندان باشد، می توان به آن ها ضرر هم رساند؛ از مزاحمان مجازی گرفته تا اعتیاد به موبایل، اینترنت، تلویزیون و.... به همین دلیل به دنبال وضع قوانینی برای استفاده از فضای مجازی هستند تا محیطی سالم برای رشد فرزندان خود فراهم کنند که در ادامه مطلب به چند نمونه از آن ها خواهیم پرداخت:

۱. حریم خصوصی خانواده را رعایت کنند: متأسفانه امروزه می بینیم که کودکان هر کاری انجام می دهند و آن ها را در فضای مجازی و شبکه های اجتماعی به اشتراک می گذارند. باید به آن ها به صورت واضح و روشن اعلام کنید که اگر مشکلی در خانه و خانواده وجود دارد یا اتفاق جدیدی رخ داده است، حق ندارد آن ها را به صورت توییت یا عکس و فیلم منتشر کند.

۲. استفاده از موبایل و رایانه در فضای عمومی خانه: تلویزیون که حتما در محیط عمومی خانه باشد و استفاده از وسایل ارتباطی دیگر توسط فرزند نیز باید محدود در فضای عمومی خانه باشد. با این کار والدین مطمئن می شوند که فرزندشان به محتوای نامناسبی دسترسی ندارد و همچنین از فعالیت در فضای مجازی آگاهی می آیند.

۳. رمز عبور وسایل ارتباطی باید در دسترس همه باشد: والدین باید رمز عبور موبایل و کامپیوتر خود را داشته باشند تا هر زمان که حس کردند امنیت خانواده یا مسیر زندگی فرزندشان در خطر است، به کمک فرزندشان بیایند.

۴. تلویزیون و موبایل در هنگام وعده های غذایی ممنوع: به این فکر کنید که غذا خوردن باید زمان و مکانی برای آرامش اعضای خانواده و نزدیکی بیشتر آن ها به هم باشد، اما در صورتی که از این وسائل استفاده شود، این فرصت ارتباط افراد خانواده با هم از دست می رود.

۵. اولویت بندی: والدین می توانند کارهای روزمره و ضروری فرزندان را اولویت بندی کنند و به آن ها بفهمانند که ابتدا باید موارد اولویت دار را انجام دهند و اگر این کار ها را درست و به موقع انجام بدهند، به عنوان پاداش حق استفاده از وسائل ارتباطی را دارند. (منشی زاده، ۱۴۰۰ش، <https://farzandesabz.com>)

نتیجه گیری

در نتیجه این مقاله می توان گفت که خانواده اولین محیطی است که فرزند در آن رشد می کند و مورد حمایت قرار می گیرد. اگر رابطه بین والدین و فرزند آسیب ببیند، ناهنجاری های عاطفی و روانی اتفاق می افتد، در حالی که رسانه ها و فضای مجازی، یکی از مهم ترین دلایل ایجاد کننده این ناهنجاری ها هستند. بنابراین والدین باید همیشه در تکنولوژی و فضای مجازی چندین پله از فرزند خود جلو باشند؛ با توجه به این که این فضا روز به روز پیشرفت می کند و دارای جذابیت کاذب است و از طرفی هم مرز فیزیکی ندارد و افراد جامعه به راحتی به هر محتوایی در آن می توانند دسترسی داشته باشند، لازم است که والدین نسبت به استفاده ی فرزندان از این فضا کاملاً هوشیارانه عمل کنند. عدم آگاهی والدین و سرپرستان از خطرات موجود در فضای مجازی ممکن است خسارت های جبران ناپذیری برای فرزند ایجاد کند. بنابراین لازم و ضروری است که خانواده ها از سواد رسانه کافی برخوردار باشند. آموزش استفاده درست از رسانه و شبکه ها اجتماعی، اصول و قواعد خاصی دارد، والدینی که سواد رسانه ای داشته باشند، متوجه هستند که در عین حال که فناوری می تواند ابزاری فوق العاده برای فرزندان باشد، توانایی این را دارد که به آن ها ضرر نیز برساند، از مزاحمان اینترنتی گرفته تا اعتیاد به موبایل و اینترنت. از آنجا که امروزه بیشترین مشاغل دنیا وابسته به دنیای اینترنت هست، ما باید بتوانیم نحوه استفاده درست را به فرزندانمان آموزش دهیم. از فضای اینترنت باید به عنوان ابزاری مفید و ایمن برای یادگیری ارتباطات و سرگرمی استفاده شود، نه به عنوان فضایی پر از خطرات و تهدیدات.

فهرست منابع و مآخذ

• کتاب ها

۱. آرام، محمد باقر، انصاری، بهروز و نویسندگان، کتاب مطالعات اجتماعی پایه هشتم، چاپ یازدهم، تهران: سهامی خاص، ۱۴۰۳ ش.
۲. کهوند، محمد، کتاب شبکه عنکبوتی، ناشر: ذکر، ۱۳۶۱ ش.

• مقالات:

۱. ادبی، مهدی، مقاله تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات در بلوغ زودرس، ناشر: هفدهمین کنفرانس ملی حقوق، روانشناسی و مشاوره علوم اجتماعی و انسانی، ۱۴۰۳ ش.
۲. بابایی، اسدالله، خداکریمیان، ندا، مقاله تأثیر بازی های کامپیوتری در خشونت کودکان و نوجوانان، ناشر: مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه شناسی سال سوم شماره ۳، ۱۳۹۹ ش.
۳. باصری، محمد اکبر، نوشه مزایا و معایب رسانه ها، ناشر: دانشگاه بنیاد شهید کارشناسی امور فرهنگی، ۱۳۹۵ ش.
۴. تیم تولید محتوای پی استور، مقاله تأثیر فضای مجازی بر دانش آموزان_ بررسی فرصت ها و چالش ها، ناشر: دانشگاه بنیاد شهید، کارشناسی امور فرهنگی، ۱۴۰۴ ش.
۵. خواجه نوری، بیژن، کاوه، مهدی، مقاله مطالعه رابطه بین مصرف رسانه ای و احساس امنیت، ناشر: پژوهش های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۱۳۹۲ ش.
۶. حسینی، محمد، عزیزی، سمیه، مقاله بررسی نقش فضای مجازی در پرخاشگری دانش آموزان، نشریه: دومین کنفرانس ملی تازه های روانشناسی تکاملی و تربیتی، ۱۴۰۲ ش.
۷. حکمت شعار، فاطمه، مقاله آداب و رسوم اقوام ایرانی، ناشر: سایت کجارو، ۱۴۰۴ ش.
۸. خالدی، کیان، مقاله ۵ راهکار والدین برای مدیریت رسانه ها و حفظ سلامت روان فرزندان، ناشر: سایت سلامت خانواده، ۱۴۰۴ ش.
۹. درویش زاده، مجید، پادکست استفاده صحیح از فضای مجازی، ناشر: سایت درویش زاده، ۱۴۰۰ ش.
۱۰. درویشی، فریدون و نویسندگان، مقاله تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی در عملکرد تحصیلی دانش آموزان، شانزدهمین کنفرانس بین المللی علوم انسانی، اجتماعی و سبک زندگی، ۱۴۰۳ ش.

۱۱. صبور، رباب، آقا سیدی، سید رضا، مقاله آسیب های اجتماعی ناشی از فضای مجازی و ارائه راهکار های عملی، سایت جمعیت توسعه گران فضای مجازی پاک، ۱۳۹۸ ش.
۱۲. سعید، زهره، فراهانی، محسن، مقاله بررسی تاثیر رسانه ها بر تربیت و رشد کودکان و نوجوانان، سایت انسانی، ۱۳۹۱ ش.
۱۳. شعبان، مریم، حسینی، محمد، مقاله تأثیر وابستگی به اینترنت بر گسست بین نسلی، نشریه: فصلنامه حقوق کودک، ۱۳۹۹ ش.
۱۴. صادقی، امیر عباس، مقاله مدیریت کودکان در فضای مجازی با ۱۰ توصیه طلایی سواد رسانه، ناشر: سایت سیویلیکا، ۱۴۰۲ ش.
۱۵. _____، مقاله ۵ مهارت مهم برای کارکردن با رسانه های سنتی و آنلاین، ناشر: سایت سیویلیکا، ۱۴۰۲ ش.
۱۶. _____، وب نوشته آسیب ها و مزایای فضای مجازی برای کودکان، سایت امیر عباس صادقی، ۱۴۰۲ ش.
۱۷. طاهری، محمد امین، بختیاری، آمنه و نویسندگان، نوشته چگونگی ایمن سازی شبکه های اجتماعی توسط والدین، سایت انسانی، ۱۳۹۸ ش.
۱۸. علی، شجاعت، عرفانی، محمد نظیر، مقاله آسیب شناسی فضای مجازی در تعلیم و تربیت کودکان، ۱۳۹۶ ش.
۱۹. فرجی، محمد حسین و نویسندگان، مقاله حق دسترسی کودکان و نوجوانان به اینترنت و فضای مجازی با تأکید بر تضییع حقوق کودکان در آموزش، ناشر: انجمن علمی مطالعات کودکان پیش از دبستان ایران، ۱۴۰۳ ش.
۲۰. گروه مشاوران خودکاو، مقاله راهکار عملی حس ارتباط با خدا در کودکان، سایت مشاوران خودکاو، ۱۴۰۴ ش.
۲۱. مجله پزشکی سلام، نوشته چرا همیشه خسته و خواب آلود هستید، ناشر: مجله سلام، ۱۴۰۱ ش.
۲۲. منشی زاده، محمد، مقاله قوانین استفاده از موبایل و تلویزیون، سایت فرزند سبز، ۱۴۰۰ ش.
۲۳. منصوری، مژگان، مقاله تأثیر اعتیاد به اینترنت و سلامت روحی و روانی جوانان و نوجوانان، نشریه: رهیافت های نوین در مطالعات اسلامی، دوره ۴، شماره ۱۱، ۱۴۰۱ ش.

۲۴. مهربابی، مقداد، دهقان، علیرضا، مقاله الگو های نظارت والدین بر استفاده از فرزندان از اینترنت، ناشر: دومین فصلنامه علمی «نامه فرهنگ و ارتباطات»، دوره ۵، شماره ۱، ۱۳۹۹ ش.

۲۵. نصیری، بهار و نویسندگان، نوشته چگونگی ایمن سازی شبکه های اجتماعی توسط والدین، سایت انسانی، ۱۳۹۸ ش.